

Varstvo avtorja pri sklepanju in izvrševanju avtorskih pogodb – *de lege ferenda*

MAJA OVČAK KOS

Povzetek

Tipično razmerje podrejenosti avtorja nasproti primarnemu uporabniku (založniku, radiotelevizijski organizaciji, filmskemu producentu, proizvajalcu fonogramov itd.) zahteva od pravnega reda, da poseže z ustreznimi mehanizmi in uravna moteno pogodbeno pariteto oz. da okrepi avtorjev pogajalski oz. pogodbeni položaj. Avtorica v prispevku osrednjo pozornost nameni preučevanju pomembnejših varstvenih instrumentov splošnega dela slovenskega avtorskega primarnega pogodbenega prava z vidika njihove teoretične dognanosti in praktične vrednosti. Svoje ugotovitve med drugim sklene z zakonodajnimi predlogi slovenske ureditve splošnega dela avtorskega pogodbenega prava *de lege ferenda*.

Ključne besede: • primarno avtorsko pogodbeno pravo • avtorska pogodba • prenos avtorskih pravic • varstveni ukrepi za izboljšanje avtorskega pogajalskega in pogodbenega položaja

KONTAKTNI NASLOV: Dr. Maja Ovčak Kos, višja pravosodna svetovalka na civilnem oddelku Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Tavčarjeva 9, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: maja.ovcak-kos@sodisce.si

ISSN 1855-7147 Tiskana izdaja / 1855-7155 Spletna izdaja © 2013 LeXonomica (Maribor)

UDK: 347.41+347.78

JEL: K10, K12, O34

Na svetovnem spletu dostopno na <http://www.lexonomica.com>

Protecting the Author in Concluding and Performing Copyright Contracts – *de lege ferenda*

MAJA OVČAK KOS

Abstract

A typical author's subordinate position as opposed to producers (publishers, broadcasting organisations, film producers, phonogram producers, etc.) demands the legal order to intervene by means of appropriate supporting mechanisms and to balance the problematic contract basing point, that is to strengthen author's negotiating and contracting position. The main focus of the article is on researching the most relevant corrective instruments of the general part of Slovenian primary copyright contract law from the point of view of their theoretical perfection and their practical value. The article is rounded off by some legislative propositions to Slovene legislation in the general part of copyright contract law *de lege ferenda*.

Keywords: • primary copyright contract law • copyright exploitation contract • copyright licensing • protection instruments to strengthen author's negotiating and legal position

CORRESPONDENCE ADDRESS: Dr. Maja Ovčak Kos, senior judicial adviser, Supreme Court of Republic of Slovenia, civil department, Tavčarjeva 9, SI-1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: maja.ovcak-kos@sodisce.si

ISSN 1855-7147 Print / 1855-7155 On-line © 2013 LeXonomica (Maribor)

UDC: 347.41+347.78

JEL: K10, K12, O34

Available on-line at <http://www.lexonomica.com>

1. Uvod

Avtorji so zaradi pomanjkanja zadostnih finančnih in tehničnih sredstev ter ekonomskega in pravnega znanja o tem, kako avtorsko delo spremeniti v marketinški produkt (Berger, Wündisch 2008: 20), navadno primorani prepustiti gospodarsko izkoriščanje svojih avtorskih del gospodarskim posrednikom, npr. založnikom, producentom in drugim trgovcem (Guibault, 2002: 198; Mežnar, 2005: 38; Macmillan, Bowrey, 2006: 190; Loewenheim, 2010: 54). Posredniki praviloma opravljajo svojo dejavnost na temelju pogodb o prenosu avtorskih pravic, t. i. *up-stream* pogodb (Grosheide, 2004: 448), v razmerju do avtorjev pa nastopajo iz bistveno močnejšega pogajalskega položaja. Neenakopravnega pogajalskega položaja avtorjev (Dietz, 1995: 9; Guibault, Hugenholtz, 2002: 1; Towse 2003: 66; Schricker, 2004: 850; Grosheide, 2004: 462; Koumantos, 2004: 551) ne izkazuje le dejstvo, da jim nasproti stoji po (pravnem in ekonomskem) znanju in ekonomski moči neenak partner (Dietz, 1995: 12, 13), temveč tudi pojav medijske koncentracije in združevanja (Nordemann, Schierholz 1997: 95; Hugenholtz, 2000: 2; Trampuž 2002: 2; Koumantos, 2004: 554; Macmillan, Bowrey, 2006: 190; D'Agostino 2010: 21), kar ima med drugim za posledico omejeno konkurenco med posredniški podjetji.¹ To pa ima pomembne učinke na sklepanje in vsebino individualnih avtorskih pogodb avtorjev s posredniki. Načelna avtonomija v pogajanjih se namreč hitro obrne v položaj *take it or leave it* (Mežnar, 2005: 34; Cornish, Llewelyn, 2007: 512, 513). Predvsem mladi in neizkušeni oz. neveljavljeni avtorji se pogosto znajdejo v položaju, ko so prisiljeni sprejeti stroge pogodbene pogoje posrednikov, pri čemer obseg prenesenih avtorskih pravic navadno presega primarno uporabo in področje producentovega gospodarskega delovanja. Nasprotno pa producenti niso odvisni od avtorskih del enega avtorja, temveč imajo, ob upoštevanju ogromnega števila avtorskih del v svetovnem merilu, na voljo vrsto ponudb, lahko pa posežejo tudi po prostih delih (Koumantos, 2004: 551; Choi, 2007: 21).

Tipično razmerje podrejenosti avtorja zahteva od zakonodajalca, da poseže z ustreznimi varstvenimi mehanizmi in uravna moteno pogodbeno pariteto.² V prispevku je osrednja pozornost namenjena kritični presoji pomembnejših varstvenih mehanizmov (splošnega dela) slovenskega primarnega avtorskega pogodbenega prava z vidika njihove teoretične dognanosti in praktične

¹ Upravljanje avtorskih in sorodnih pravic v digitalnem okolju, končno poročilo raziskovalnega projekta, Mirovni inštitut, Ljubljana 2008, str. 81.

² Prim. odločbe nemškega zveznega ustavnega sodišča 1 BvR 782/94 in 1 BvR 957/96, C I 1 b z dne 26. 7. 2005, 1 BvR 567/89, 1BvR 1044/89 z dne 19. 10. 1993 in 1BvR 26/84 z dne 7. 2. 1990. Dodati velja, da zakonsko intervencijo utemeljujeta tudi uresničevanje načela enakosti in svobode izražanja.

vrednosti, vse z namenom ugotoviti, ali dosegajo svoj namen ali pa so zaradi ustrezne konkretizacije socialne pravičnosti na omenjenem področju potrebne spremembe in dopolnitve Zakona o avtorski in sorodnih pravicah³ (v nad.: ZASP).

2. Avtorsko pogodbeno pravo v mednarodnem avtorskem pravu in pravu Evropske unije (EU)

Analiza mednarodnopravnih dokumentov, ki zadevajo avtorsko pravo, nam razkriva, da se avtorskega pogodbenega prava v bistvenem ne dotikajo. Posebnih varstvenih instrumentov avtorjem ne zagotavljajo. Sklepati je mogoče, da se v večini zadovoljujejo zgolj s splošnimi oz. načelnimi opredelitvami o prosti prenosljivosti materialnih elementov avtorske pravice bodisi v obliki odsvojitve ali podelitve pravic uporabe. Bernska konvencija za varstvo književnih in umetniških del⁴ (v nad.: Bernska konvencija) ter drugi mednarodnopravni dokumenti, ki zadevajo avtorsko pravo, obličnosti avtorskih pogodb ne predpisujejo, dopuščajo pa možnost, da to zaradi varstva pravic avtorja določijo države podpisnice (Katzenberg, 1995: 238).⁵ Določbe, ki konkretneje urejajo prenos avtorskih pravic (npr. postavljajo domneve o prenosu), pa se praviloma nanašajo le na določene kategorije avtorskih del⁶ in še te zavezujejo le določeno skupino držav.⁷ Ureditev imetništva avtorske pravice in določitev temeljnih načinov prenosa avtorskih pravic je prepuščena državam pogodbenicam.

Globalizacija in koncentracija kulturne industrije ter vse večji obseg mednarodnega izkoriščanja avtorskih del bi po mojem mnenju vse bolj zahtevali pravno ureditev prometa z avtorsko pravico na mednarodni ravni (Hugenholz, 2000: 16; Peukert, 2004: 905). To bi odpravilo neenako obravnavanje pravnih položajev ustvarjalcev kot posledice teritorialnosti avtorske pravice ter hkrati določno opredelilo prostor svobodnega dogovarjanja, kar bi pomembno prispevalo k pravni varnosti. Osnutek WIPO konvencije o varstvu avdio-vizualnih izvedb iz leta 2000 dokazuje, da

³ Uradni list RS, št. 16/2007 (ZASP-UPB3) in 68/2008 (ZASP-E).

⁴ Uradni list SFRJ, MP, št. 14/1975 in 4/1986, Uradni list RS, MP, št. 9/1992 in 3/2007.

⁵ Prim. drugi odstavek 5. člena Bernske konvencije.

⁶ Npr. v skladu z drugim odstavkom 14.bis člena Bernske konvencije le na kinematografska dela.

⁷ Poudariti velja, da je Sodišče EU še dodatno omejilo področje uporabe določbe 14.bis člena Bernske konvencije. Tako je v nasprotju s pravom Unije, da država članica v nacionalni zakonodaji kljub možnosti, ki ji jo podeljuje navedena določba, glavnemu režiserju ne prizna pravic izkoriščanja kinematografskega dela (sodba v zadevi C-277/10 z dne 9. februarja 2012, Martin Luksan proti Petrusu van der Letu, še neobjavljena v ZOdl.).

mednarodna skupnost sprejema potrebo po krepitvi mednarodnopravnega okvira, ki bi ustvarjalcem oz. izvajalcem pri sklepanju in izvrševanju individualnih pogodb o prenosu avtorskih in sorodnih pravic nudil ustrezno raven pravnega varstva ter tako poskušal zagotoviti pravičnejše ravnotežje med interesi avtorjev oz. izvajalcev in posrednikov, vendar pa obstajajo med državami očitno (pre)globoka nasprotja o tem, kako to doseči.⁸ To dokazuje junija 2012 sprejeta Pekinška pogodba o varstvu avdio-vizualnih izvedb, ki glede na njen osnutek iz leta 2000 predstavlja korak nazaj.

Obseg *acquis communautaire* evropskega avtorskega pogodbenega prava je relativno skop, izbrani pristop pa selektiven in parcialen, upošteva bodisi posamezne avtorske pravice ali posamezne kategorije del.⁹ Kljub temu je mogoče ugotoviti močno tendenco evropskega zakonodajalca h krepitvi pravnega položaja avtorjev kot šibkejših pogodbenih strank (Stickelbrock, 2001: 1088), pri čemer je še posebej poudarjena pravica avtorjev do primerne plačila.¹⁰ Menim, da zaenkrat obstaja preveč ovir, da bi bilo tudi področje avtorskih pogodb predmet unijskega približevanja. Ne le, da je še precej nejasno, kakšni so učinki različnosti nacionalnih ureditev avtorskega pogodbenega prava na unijski trg (Guibault, Hugenholtz, 2002: 151; Peukert, 2004: 920), harmonizacijo tega pravnega področja si je tudi težko predstavljati brez poprejšnje ali vsaj sočasne ureditve moralnih avtorskih pravic¹¹ in imetništva¹² avtorske pravice. Enako velja tudi za kolektivno upravljanje avtorskih pravic,¹³ ki predstavlja drugi vidik izvrševanja avtorskih pravic. Močen argument proti harmonizaciji navedenega področja pomeni načelo subsidiarnosti (Guibault, Hugenholtz, 2002: 153). Večina vidikov avtorskega pogodbenega prava namreč spada pod izključno pristojnost nacionalnega zakonodajalca, saj je avtorsko pogodbeno pravo tesno povezano z obligacijskim ter delovnim in socialnim pravom. Čeprav se je evropski zakonodajalec pri urejanju nekaterih avtorskopravnih vprašanj že večkrat

⁸ Podrobneje gl. Von Lewinski, S., Ein Happy End nach vielen Anläufen: Der Vertrag von Peking zum Schutz von audiovisuellen Darbietungen, v: *GRUR Int* 2013, Heft 1, str. 12 in 13.

⁹ Zakonodajni instrumenti so različni – prisilna določila, ničnost pogodbenih določil, pravila o razlagi pogodb, domneve glede prenosa avtorskih pravic ipd.

¹⁰ Gl. 10. uvodno izjavo Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, 22. 6. 2001, str. 10–19).

¹¹ Prim. Commission staff working paper on the review of the EC legal framework in the field of copyright and related rights, Bruselj, 19. 7. 2004, SEC(2004) 995, str. 16.

¹² Prim. Commission staff working paper on the review of the EC legal framework in the field of copyright and related rights, Bruselj, 19. 7. 2004, SEC(2004) 995, str. 14.

¹³ Komisija je julija 2012 pripravila Predlog direktive o kolektivnem uveljavljanju avtorskih in sorodnih pravic ter izdajanju večozemeljskih licenc za pravice in glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu (COM(2012) 372 final), katere namen je med drugim izboljšati transparentnost in kakovost upravljanja kolektivnih organizacij in tako zagotoviti razvoj kolektivnega upravljanja v smer, ki bo ustrezala potrebam licenciranja za več območij.

zgledoval po nemškem avtorskem zakonu,¹⁴ pa ni mogoče z gotovostjo potrditi, da bi se lahko nemška zakonska ureditev splošnega dela avtorskega pogodbenega prava (Walter, 2001: 603; Grosheide, 2004: 462) glede individualnih avtorskih pogodb uporabljala kot model evropske harmonizacije. Po mojem mnenju bi prej lahko veljajo nasprotno, saj je nemška ureditev splošnega dela avtorskega pogodbenega prava ena najbolj protekcionističnih v Evropi (Peukert, 2004: 919), kar bi lahko predstavljalo (pre)veliko oviro za anglosaksonske države članice.

Sklenemo lahko, da je urejanje pravnega prometa z avtorsko pravico bolj ali manj v rokah nacionalnih zakonodajalcev. Njim je prepuščeno, kako daleč v pogodbeno svobodo bodo na področju splošnega dela primarnega avtorskega pogodbenega prava posegli in kako bodo zavarovali pravni položaj avtorja kot šibkejše stranke avtorskopravnega razmerja.

3. Omejevanje avtonomije volje v fazi sklepanja avtorske pogodbe

3.1. Uvod

Pogodbena praksa in primerjalnoppravna analiza (Guibault, Hugenholtz, 2002: 149, 150) kažeta, da se morajo ključni zakonski varstveni poudarki v fazi sklepanja avtorske pogodbe¹⁵ nanašati na dve osrednji področji, in sicer na omejitve vsebine in obsega prenosa avtorskopravnih upravičenj, zlasti ko gre za pravne položaje, ko so predmet prenosa avtorske pravice za neznane oblike izkoriščanja avtorskega dela ali za prihodnja dela, ter na zagotavljanje primerne avtorskega honorarja.

3.2. Razpolaganje z materialnimi avtorskimi pravicami za neznane oblike uporabe avtorskega dela

Podobno kot je določal nemški avtorski zakon¹⁶ pred novelo, ki je začela veljati 1. 1. 2008,¹⁷ je na podlagi četrte točke 79. člena ZASP nično določilo, s

¹⁴ Npr. glede trajanja varstva avtorske pravice.

¹⁵ Poudariti je treba, da je avtonomnost strank avtorskopravnega razmerja omejena tudi s temeljnimi načeli režima avtorskih pravic v pravnem prometu.

¹⁶ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz, v nadaljevanju UrhG), 9. 9. 1965, BGBl. I str.1273, zadnjič spremenjen 1. 10. 2013, BGBl. I, str. 3728.

¹⁷ Zweite Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft, BGBl. I 2007, str. 2513. Veljavna nemška zakonska ureditev se je z odpravo prepovedi razpolaganja s pravicami uporabe glede neznanih oblik izkoriščanja del, ki so je narekovale predvsem zahteve mednarodnega prometa s kompleksnimi avtorskimi deli, močno približala angleški ureditvi.

katerim avtor na drugo osebo prenaša materialne avtorske pravice za neznane oblike uporabe svojega dela. Ugotoviti je treba, da so države, ki v evropskem prostoru popolnoma omejujejo razpolaganje z materialnimi avtorskimi pravicami glede neznanih oblik izkoriščanja avtorskega dela, v manjšini (Guibault, Hugenholtz, 2002: 149). Menim, da bi bilo mogoče *de lege ferenda* odpravo omenjene zakonske prepovedi pogodbenega razpolaganja utemeljiti tudi z interesom avtorja po predvidljivosti pogodbenega sodelovanja in s tem zagotavljanju tudi večje finančne gotovosti, zlasti ob upoštevanju dejstva, da je današnji tehnični razvoj izredno hiter.

Varstvo avtorja pred izgubo pomembnih dobrin bi bilo torej mogoče doseči tudi ob dopustitvi pravnega prometa z navedenimi avtorskimi pravicami, ob pogoju, da so zagotovljeni ustrezni varstveni mehanizmi, ki omogočajo avtorju, da lahko učinkovito vpliva na izvajanje in prenehanje takšne pogodbe. Mednje bi bilo treba po mojem mnenju uvrstiti pravici avtorja, da takšen prenos brez utemeljevanja s posebnimi razlogi prekliče pred začetkom uporabe dela na nov način (pri čemer bi lahko veljala izjema le za kompleksna avtorska dela, npr. film) in do dodatnega plačila do višine primerne avtorskega honorarja, ki bi ga lahko uveljavljal tudi zoper vsakokratnega pridobitelja zadevnih pravic. Prvo upravičenje bi omogočalo avtorju revidiranje njegove odločitve o prenosu avtorskopravnih upravičenj glede neznanih oblik uporabe avtorskega dela, drugo pa bi varovalo avtorja pred njihovo podcenjeno prepustitvijo. Pomemben element navedenih varstvenih mehanizmov mora biti njuna (vnaprejšnja) neodpovedljivost s strani avtorja. Pred potekom zakonskega roka za uveljavitev pravice do preklica z uporabo dela ne bi bilo dovoljeno začeti. Avtorjeva pravica do preklica, ki bi jo bilo moč uveljaviti v roku npr. 3–5 mesecev po dejanski seznanitvi z novo možnostjo izkoriščanja dela oz. po obvestilu s strani pridobitelja o začetku izkoriščanja avtorskega dela na nov način, pa bi bila lahko izključena le, če bi avtor za novo obliko eksploatacije že prejel primeren avtorski honorar. Po mojem mnenju ne bi bilo potrebno, da bi bila obličnost takšne pogodbe predpisana kot pogoj za njeno veljavnost (torej s sankcijo ničnosti), kot to določa prvi odstavek 31. a člena UrhG, saj je ob upoštevanju namena obličnosti (*forma ad probationem*) varstvo interesov avtorja zadostno zagotovljeno s pravilom drugega odstavka 80. člena ZASP, ki ga v nemški ureditvi ni zaslediti.

Skrb zakonodajalca pri morebitni ureditvi razpolaganja z avtorskimi pravicami glede neznanih oblik uporabe dela bi morala biti tudi ustrezna porazdelitev procesnih tveganj med avtorjem in posrednikom. Tako ne bi smelo biti avtorjevo dokazno breme, katero plačilo je primerno ter ali in kdaj je konkretna oblika uporabe postala znana. Navedene položaje bi bilo mogoče *de lege ferenda* rešiti s postavitvijo zakonskih domnev, predvsem pa z jasno

opredelitvijo konkretnih meril, ki bi omogočila učinkovito in predvidljivo razmejevanje med poznanimi in nepoznanimi oblikami uporabe dela, posebej za primere, ko nova tehnologija nadomesti staro, ter za identificiranje ključnega časovnega trenutka, ko posamezna oblika eksploatacija postane znana. Zaradi preprečevanja možnosti zlorab in enakega obravnavanja vseh avtorjev bi morala biti morebitna prihodnja predlagana zakonska ureditev razpolaganja z avtorskiimi pravicami za neznane oblike izkoriščanja dela zasnovana tako, da bi se nanašala tudi na pogodbe, sklenjene v tujini oz. podrejene tujemu pravu, kadar bi se delo uporabljalo v Sloveniji.

3.3. Prenos materialnih avtorskih pravic na (vseh) prihodnjih delih

V skladu s tretjo točko 79. člena ZASP je nično določilo, s katerim avtor prenaša na drugo osebo materialne avtorske pravice na vseh svojih prihodnjih delih. Takšne prepovedi v večini evropskih pravnih ureditev ni zaslediti (Guibault, Hugenholtz 2002: 149). Ob upoštevanju dejstva, da se stroški investicije primarnega uporabnika navadno ne povrnejo že s prvim avtorjevim delom (Schulze, Dreier, 2008: 708),¹⁸ možnost osebne ekskluzive primarnega uporabnika ni pomembna le zaradi varstva njegove naložbe v avtorsko delo oz. avtorja, temveč mu lahko zagotavlja tudi potreben prihodek, s katerim lahko kompenzira morebitne nerentabilne investicije v druge, manj uspešne avtorje (Choi, 2007: 223). To pa lahko predstavlja ustrezno spodbudo na področju umetniškega ustvarjanja. Nemškemu in avstrijskemu avtorju je, kadar so predmet pogodbe posamezna, neindividualizirana prihodnja dela, zagotovljeno odstopno upravičenje, ki ga ni treba utemeljevati s posebnimi razlogi.¹⁹ Menim, da upošteva ureditev ZASP slovenski avtor te možnosti nima, saj je njegova odstopna pravica pogojena z zahtevami obligacijskega prava. Navedeni razlogi bi po mojem mnenju lahko utemeljevali *de lege ferenda* odpravo prepovedi iz tretje točke 79. člena ZASP. Da bi bil pravni položaj avtorjev v takšnih primerih zadostno varovan, bi

¹⁸ V zadevi *Elton John v. James* je angleško sodišče navedlo, da producent v glasbeni industriji šele pri vsakem desetem umetniku pokrije stroške svoje investicije in šele pri vsakem tridesetem avtorju doseže omembe vreden dobiček. Tudi *Schulze* poudarja, da založniki praviloma ne dosežejo poslovnega uspeha že s prvim delom mladega avtorja, temveč šele z njegovimi naslednjimi deli ob ustreznem marketinškem pristopu (*Elton John v. Richard Leon James* (1991) FSR 397).

¹⁹ Gl. prvi odstavek 40. člena UrhG in drugi odstavek 31. člena avstrijskega avtorskega zakona (Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz, BGBl. Nr. 111/1936, zadnjič spremenjen BGBl. I Nr. 58/2010, v nadaljevanju ÖUrhG).

moralo biti avtorjem, po nemškem zgledu,²⁰ glede pogodb, s katerimi bi se zavezali prenesti materialne avtorske pravice na (vseh) prihodnjih delih, zakonsko zagotovljeno odstopno upravičenje, ki bi ga lahko uveljavili v roku npr. petih let²¹ po sklenitvi pogodbe z dispozitivno določenim odpovednim rokom in ki se mu avtorji vnaprej ne bi mogli odpovedati. S tem bi bila avtorjem zagotovljena možnost, da bi se lahko ponovno odločili, ali in pod kakšnimi pogoji so pripravljeni prepustiti uporabo prihodnjih del. Ker s prenehanjem zavezovalnega posla zaradi principa kavzalnosti preneha tudi razpolaga, bi bilo *de lege ferenda* treba urediti tudi pravne posledice uveljavitve odstopnega upravičenja na že prenesene materialne pravice. Smiselno bi bilo, da bi bile neveljavne le tiste razpolage, ki se nanašajo na dela, ki do trenutka prenehanja pogodbe primarnemu uporabniku še niso bila izročena.

3.4. Teorija pogodbenega namena prenosa

Teorija pogodbenega namena prenosa predstavlja pomemben avtorskopравни princip (Trampuž, 2002: 4), ki brez globokih posegov v pogodbeno svobodo zagotavlja učinkovito varstvo avtorja. Tega namreč glede vprašanj obsega in vsebine prenosa ne varuje le v materialnopravnem smislu, saj zagotavlja, da avtorska upravičenja kolikor je mogoče ostajajo pri avtorju, temveč tudi v procesnem. Dokazno breme, da je bila prenesena posamezna materialna pravica oz. pravica uporabe in v kakšni obliki, je na strani tistega, ki to zatrjuje. Opredelimo jo lahko kot sankcijo za kršitev specifikacijskega bremena oz. kot konkretizacijo načela in *dubio pro auctore* glede razlage obsega prenosa avtorskih pravic. Njena vloga je še posebej pomembna v pravnih ureditvah, ki izhajajo iz načela konsenzualnosti. Menim, da slovenska ureditev drugega odstavka 75. člena ZASP dopolnitve po zgledu spremenjene določbe petega odstavka 31. člena UrhG ne potrebuje, saj so položaji, ki so predmet omenjene novelirane določbe UrhG, z obstoječim zakonskim besedilom že zajeti. Teorija pogodbenega namena prenosa ima glede na materialnopravne in procesne posledice ter široko polje uporabe izreden praktičen pomen²² in po mojem mnenju zato predstavlja enega najučinkovitejših varstvenih mehanizmov ZASP. Varstvo pred pridobivanjem preširokega kataloga

²⁰ Pri čemer za razliko od ureditve prvega odstavka 40. člena UrhG določitev obličnosti kot pogoj veljavnosti zadevnih pogodb ni potrebna iz razlogov, navedenih v podpoglavju 3.2 tega prispevka.

²¹ V omenjeni zadevi Elton John v. James je angleško sodišče petletno trajanje ekskluzivne pogodbe štelo za primerno. Angleška sodna praksa jasnih meril glede presoje trajanja takšnih pogodb ne določa; lahko pa ugotovimo, da je pri tem bistveno, ali je avtorju zagotovljeno odstopno upravičenje.

²² Prim. sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 513/2006 z dne 11. 9. 2008, sodbo Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 186/2011 z dne 22. 9. 2011 in sklep istega sodišča I Cpg 1495/1999 z dne 29. 12. 1999.

materialnih in drugih avtorskih pravic pa bi lahko utrdila še zakonsko določena pravica avtorja do primernega plačila (gl. spodaj).

3.5. Pravica do primernega avtorskega honorarja

Avtorski honorar ali nadomestilo je praviloma eden od temeljnih pogojev, ki jih avtor postavlja za prenos avtorskopравnih upravičenj (Trampuž, 1997: 201). Avtorji so zaradi svojega šibkejšega položaja izpostavljeni tveganju, kako si pogodbeno zagotoviti primerno denarno nagrado, tj. plačilo, ki bi bilo relativno v primerjavi s komercialno vrednostjo dela (Jančič Bogataj, 2008: 31). To je še večje, kadar ne obstajajo tarifna pravila, na podlagi katerih bi se lahko orientirali (Schulze, Dreier, 2008: 584). Upoštevati je tudi treba, da so trgi kulturne industrije t. i. *winners take all* trgi. To potrjujejo podatki, da 10 % v najuspešnejših avtorjev dobi nesorazmerno velik delež skupnih prihodkov kulturne industrije, in sicer pisatelji literarnih del 60–70 %, komponisti oz. avtorji pesmi pa 80 %. Približno dve tretjini avtorjev potrebuje za preživljanje poleg avtorskih honorarjev še drug vir prihodkov. Skupno gledano pa so prihodki avtorjev znatno pod nacionalnim povprečnim dohodkom (Watt, 2010: 3). Da bi se dosegla izravnava pogajalskih moči, je nujno, da na to področje poseže zakonodajalec z regulativo. Tudi v literaturi (Nordemann, Schierholz, 1997: 96; Hugenholtz, 2000: 16; Stichelbrock, 2001: 1094; Walter, 2001: 602–604) je zaslediti vse več pozivov k normativni ureditvi zadevnega področja. Če to ni tako v angleškem²³ in avstrijskem pravnem prostoru, pa je, nasprotno, pravica do primernega plačila kot odraz materialne pravičnosti (Grosheide, 2004: 461) zakonsko zagotovljena nemškemu avtorju.²⁴

Menim, da domneva odplačnosti, postavljena v prvem odstavku 81. člena ZASP, ne predstavlja zadostne konkretizacije ustavnovarovanih premoženjskopравnih interesov avtorja. Izkaže se namreč, da si bodo ob sedanjih zakonskih ureditvah primerno plačilo lažje zagotovili avtorji, ki se s svojim pogodbenikom o tem niso dogovorili, saj bi moralo biti načelo primernega plačila ob upoštevanju meril iz prvega odstavka 81. člena ZASP temeljno vodilo sodišča pri odločanju na omenjeni pravni podlagi. Nasprotno pa avtor pri pogodbeno dogovorjenem honorarju nima korektivne pravice do njegovega zvišanja do višine primernega plačila. Glede na navedeno se *de lege ferenda* zavzemam za dopolnitev oz. spremembo določbe prvega odstavka 81.

²³ Bistveno vlogo v angleškem pravnem prostoru pri določanju avtorskega honorarja igrajo avtonomna pravila posameznih panog kulturne industrije, saj niti avtorski zakon niti sodna praksa na tem področju nista postavila posebnih omejitev.

²⁴ Gl. 32. člen UrhG. Tudi Načela evropskega pogodbenega prava v členu 6:104 določajo, da če cena oz. metoda njenega izračuna ni pogodbeno določena, velja, da sta se pogodbeni stranki dogovorili za razumno ceno.

člena ZASP, in sicer da bi takrat, ko avtorski honorar ni določen, veljala zakonska domneva o dogovorjenem primernem avtorskem honorarju. Če dogovorjeni honorar ne bi bil primeren, pa bi lahko avtor, izhajajoč iz načela primarnosti pogodbenih dogovorov, zahteval spremembo pogodbe tako, da bi se mu določilo primerno plačilo. Avtorski honorar je primeren, če glede na čas sklenitve avtorske pogodbe ustreza običajnemu plačilu za določeno vrsto del, glede na obseg in trajanje uporabe ter druge okoliščine primera. Pri ugotavljanju primernega plačila bi torej šlo za dvostopenjski test (Peukert, 2004: 903), in sicer, prvič, honorar mora biti običajen v neki panogi in drugič, običajen honorar mora biti pošten oz. pravičen glede na okoliščine primera. Razumna se mi zdi nemška rešitev,²⁵ da se pri kolektivno dogovorjenem nadomestilu zaradi večje enakopravnosti pogajalskih partnerjev domneva, da je to primerno. Za takšne primere bi bilo morda zato smiselno zakonsko določiti tudi konkretnejša pravila, ki bi zadevala kolektivno dogovarjanje glede višine nadomestil.²⁶

Poudariti velja, da bi bil namen predlagane zakonske ureditve pravice do primernega avtorskega honorarja lahko dosežen le ob njeni kogentni naravi, saj bi jo drugače bilo mogoče pogodbeno izključiti. To pomeni, da se avtorjev pogodbeni partner – s sklicevanjem na to, da plačilo oz. njegova višina ni bilo dogovorjeno ali da je bilo izrecno izključeno, da je bilo dogovorjeno nižje plačilo od primernega, da okoliščin, ki so običajne pri tovrstnih poslih, ni mogoče upoštevati ipd. – ne bi mogel uspešno obraniti, avtor pa se pravici do primernega plačila ne bi mogel vnaprej odpovedati. Izjema bi lahko veljala le za neodplačno podeljevanje prostih licenc.²⁷ Izbira oblike avtorskega honorarja bi bila prepuščena pogodbeni svobodi. Ker med posameznimi pravnimi ureditvami obstajajo pomembne razlike glede urejanja plačila avtorskega honorarja in ker avtorji običajno podeljuje pravice za več držav naenkrat, je pomembno, da se z instrumentarijem kolizijskega prava zagotovi enaka obravnava domačih in tujih avtorjev, katerih pravice se izvršujejo na območju Slovenije.

²⁵ Gl. četrti odstavek 32. člena UrhG.

²⁶ Prim. 36. člen UrhG.

²⁷ Prim. tretji odstavek 32. člena UrhG.

4. Varstvo avtorja v fazi izpolnjevanja avtorske pogodbe in načini njenega prenehanja

4.1. Uvod

Ker se pravno razmerje odvija v nekem časovnem obdobju, zlasti v daljšem, se lahko začetne okoliščine (ob sklenitvi posla) spremenijo. Okoliščine ob izpolnjevanju poslovnih obveznosti so zato včasih povsem drugačne od tistih, s katerimi je pogodbenik računal, ko se je zavezal k izpolnitvi, in lahko le-to močno otežijo. Posledično se to lahko odrazi v porušenju ekvivalentnosti vzajemnih obveznosti in izjalovitvi pogodbenega namena. Pogodbene stranke lahko same predvidijo nastanek spremenjenih okoliščin in take primere v pogodbi posebej uredijo (Plavšak, Juhart, 2003: 594, 595). Na področju avtorskega prava pa je pogosto, da avtorji predvsem zaradi podrejenega položaja ali pomanjkljivih informacij ne morejo vplivati na vsebino ponujenih pogodbenih določb. Upoštevati je tudi treba, da je obdobje izpolnjevanja avtorskih pogodb praviloma nadpovprečno dolgo (npr. ves čas trajanja avtorskopravnega varstva), zato bi bilo še toliko bolj nelogično pričakovati, da do spremenjenih okoliščin ne bi prišlo. Menim, da bi morali biti zaradi specifičnosti avtorskih pogodb zahtevki za njihovo spremembo bolj prilagojeni, kot to velja na področju splošnega pogodbenega prava. Večina evropskih pravnih ureditev zagotavlja avtorju tudi v solucijski pogodbeni fazi varstvene mehanizme, ki omogočajo nujno potrebne korekcije pogodbe, predvsem v smislu zagotavljanja dodatnega plačila avtorskega honorarja, v nekaterih položajih pa mu omogočajo tudi prenehanje avtorskopravnega razmerja. Varstvo avtorjevih materialnih in idealnih interesov se uresničuje tudi z možnostjo avtorjevega vplivanja na nadaljnje prenose pravic uporabe oz. materialnih in drugih avtorskih pravic.

4.2. Določba o uspešnici (drugi odstavek 81. člena ZASP)

Določilo drugega odstavka 81. člena ZASP, ki se zgleduje po starejši nemški ureditvi,²⁸ predstavlja obliko zakonske izravnave naknadne nesorazmernosti med dajatvami avtorja in imetnika materialne avtorske pravice. Navedeno pravilo izhaja iz dogmatičnih izhodišč teorije o spremenjenih okoliščinah (Trampuž, 1997: 203), saj je njegov smisel treba iskati v tem, da po sklenitvi pogodbe nastale spremembe povzročijo, da izpolnitev obveznosti ne ustreza

²⁸ Prim. 36. člen UrhG (1965). Z namenom učinkovitega uresničevanja ustavnega jamstva po pravični udeležbi avtorja pri materialnih sadovih izkoriščanja njegovega avtorskega dela, je bila določba 36. člena UrhG (1965), ob nemški zakonodajni reformi avtorskega prava v letu 2002, nadomeščena z novo ureditvijo 32a. člena UrhG, ki skuša omiliti strogost zahtevanih pogojev prvotne določbe o uspešnici.

več poslovni podlagi pogodbe (Schriker, 1999: 612). Po mnenju Vrhovnega sodišča RS gre za »avtorskopравни derivat« obliigacijskopravnega instituta spremenjenih okoliščin.²⁹ Če je glede enakovrednosti obveznosti nesporno oz. resnično izkazan drugačen namen pogodbenih strank oz. če so veliki dobički in očitno nesorazmerje vgrajeni že v poslovno podlago pogodbe ob njeni sklenitvi (Trampuž, 1997: 203), določbe drugega odstavka 81. člena ZASP ni mogoče uporabiti.

Menim, da so varstveni učinki slovenske določbe o uspešnici zanemarljivi, saj praksa izkazuje, da navedena določba ni ustrezno zaživela. V bazi sodne prakse namreč ni najti nobenega primera, kjer bi bilo avtorju prisojeno dodatno plačilo na obravnavani pravni podlagi.³⁰ Vzrok za to je po mojem mnenju pripisati zahtevi po nepričakovanosti uspešnice, kar je težko dokazljivo. To potrjuje tudi sodna praksa. V primeru II Ips 115/2003³¹ je bil namreč zahtevk avtorja za dodatno plačilo zavrjen ravno iz navedenega razloga. Vprašljivo je tudi, ali določilo drugega odstavka 81. člena ZASP, ki zagotavlja avtorju zahtevk za spremembo avtorske pogodbe, nudi pravno podlago za uveljavljanje dodatnega plačila zoper drugega in naslednje pridobitelje materialne avtorske pravice, ki niso avtorjevi pogodbeni partnerji.

Glede na navedeno se zavzemam za *de lege ferenda* spremembo oz. dopolnitev določbe drugega odstavka 81. člena ZASP v smislu odstopa od njenega utemeljevanja na teoriji o spremenjenih okoliščin in za upoštevanje zgolj objektivnega dejstva – očitnega nesorazmerja. Ali sta avtor in njegov pogodbenik predvidela oz. bi mogla predvideti uspešnico, tako ne bi smelo biti več pomembno. Razmisliti bi veljalo tudi o določitvi nižjega standarda nesorazmernosti. Pravična konkretizacija načela ekvivalentnosti dajatev bi *de lege ferenda* terjala upoštevanje vseh koristi in naklonitev pogodbenih strank (ki bi jih bilo treba ustrezno denarno ovrednotiti), in ne zgolj upoštevanje denarnih prihodkov oz. prejemkov. Slabost sedanje ureditve drugega odstavka 81. člena ZASP vidim tudi v tem, da se ne opredeljuje do situacij, ko gre za uporabo dela s strani drugega in naslednjih imetnikov materialne avtorske pravice. V takšnem primeru je jasno, da avtor zahtevka za spremembo pogodbe ne more imeti, saj z njimi ni v pogodbenem razmerju, zato je še toliko pomembnejše, da se vzpostavi ustrezna zakonska podlaga za uveljavljanje zahtevka za dodatno plačila ob uspehu dela tudi zoper pridobitelja pravic, ki ni avtorjev pogodbeni partner, seveda ob predpostavki veljavne pogodbene verige. Razumna se mi zdi rešitev iz četrtega odstavka

²⁹ Sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 115/2003 z dne 23. 9. 2004.

³⁰ Pregled sodne prakse Vrhovnega sodišča in višjih sodišč po bazi Ius Info je bil opravljen 17. 7. 2012.

³¹ Gl. sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 115/2003 z dne 23. 9. 2004.

32a. člena UrhG, ki izključuje zahteve za dodatno plačilo, ko je to urejeno s kolektivno avtorsko pogodbo. Šlo bi lahko za ustrezno spodbudo k večjemu sklepanju kolektivnih avtorskih sporazumov,³² ki predstavljajo pomembno priložnost za enotno, uravnoteženo in dolgoročno reševanje številnih vprašanj pri uporabi avtorskega dela. Ker jih sklepajo združenja avtorjev in združenja uporabnikov, je zagotovljena tudi večja enakopravnost pogajalskih partnerjev in s tem tudi večje varstvo avtorja kot praviloma šibkejša pogodbeno stranke (Trampuž, 1997: 208). Pomembno je tudi, da se *de lege ferenda* zagotovi, da se določila o primernem avtorskem honorarju uporabljajo tudi za tuje avtorske pogodbe, ki se izvršujejo pri nas.³³ Predlagana zakonska ureditev glede primerne avtorskega honorarja bi po mojem mnenju lahko pomenila najmočnejši in najpomembnejši varstveni mehanizem ZASP. V nasprotnem primeru pa bi moral zakonodajalec po mojem mnenju sprejeti ukrepe za aktivno spodbujanje kolektivnega dogovarjanja.

4.3. Preklicna in odstopna upravičenja

Ker je avtor pri izključnih prenosih glede uporabe popolnoma onemogočen, je pomembno, da so mu zagotovljena ustrezna pravna sredstva, da lahko v takih položajih poseže in zavaruje svoje pravno varovane (predvsem materialne) interese. Nekateri teoretiki se zavzemajo za *ex lege* prenehanje avtorskopravnega razmerja, če imetnik avtorske pravice ne izvršuje v obdobju treh let (Hugenholtz, 2000: 16). Nemški,³⁴ avstrijski³⁵ in slovenski³⁶ avtorski zakon v takšnih primerih avtorju podeljujejo oblikovalno pravico, posledica njene uveljavitve pa se odraža v prenehanju avtorskopravnega razmerja. Po mojem mnenju je takšna ureditev ustrežnejša, saj upošteva voljo in interese avtorja.

Menim, da je slovenska ureditev preklica (83. člen ZASP) ob upoštevanju primerjalnopravnega vidika ustrezna in pravno dosledna, čeprav je njen praktični pomen zelo vprašljiv.³⁷ Morda bi bilo smiselno zaradi razlogov pravne varnosti in predvidljivosti pravnih razmerij *de lege ferenda* urediti še pravne učinke preklica na navadne podlicence ter urediti možnosti omejevanja izvrševanja preklica, saj je to lahko tudi močno orodje zlorabe v rokah avtorja z lahko pomembnimi negativnimi posledicami za posrednika. Tako bi se lahko avtor zavezal, da preklica v časovnem obdobju, ki ne bi

³² Gl. 84. člen ZASP.

³³ Prim. 32b. člen UrhG.

³⁴ Gl. 41. člen UrhG.

³⁵ Gl. 29. člen ÖUrhG.

³⁶ Gl. 83. člen ZASP.

³⁷ Enako je mogoče ugotoviti tudi za pravico skesanja (20. člen ZASP).

smelo biti daljše od treh oz. petih let, ne bo uveljavil. Razmisliti bi veljajo tudi o razširitvi preklicnega upravičenja na primere, ko eksploatacija po objektivnih merilih ne bi imela ustreznega rezultata (Nordemann, Schierholz, 1997: 96).

De lege ferenda bi predlagala razširitev avtorjevih odstopnih oz. preklicnih upravičenj, in sicer tako, da bi avtor z začetkom stečajnega postopka nad pridobiteljem izključnih materialnih avtorskih pravic pridobil pravico odstopiti od avtorske pogodbe, pri čemer bi bila lahko odločilna okoliščina, ali je do izvrševanja pogodbe, npr. reproduciranja, do začetka stečaja že prišlo. Navedeno upravičenje bi avtor lahko uresničil v roku enega meseca po začetku stečajnega postopka. Za primere, ko bi že prišlo do izvrševanja izključnih avtorskopравnih upravičenj, menim, da določitev plačila odškodnine po zgledu šestega odstavka 83. člena ZASP ne bi bila pravična rešitev, saj je treba upoštevati, da je temeljni vzrok za prenehanje avtorskopравnega razmerja na strani pridobitelja. Za primere statusnih sprememb imetnika bi se po nemškem zgledu³⁸ zavzela za *de lege ferenda* priznanje pravice preklica za primere, ko ni mogoče utemeljeno pričakovati vestnega in poštenega izvrševanja s strani novega pridobitelja.

H krepitvi pogodbenega položaja avtorja bi po mojem mnenju lahko prispevala *de lege ferenda* določitev najdaljšega časa trajanja avtorske pogodbe (npr. 30 (Nordemann, Schierholz, 1997: 95) ali 55 let (Walter, 2001: 605)), ko bi bodisi *ex lege* ali na podlagi uveljavitve odstopnega upravičenja avtorja prenehala.³⁹ S tem bi bilo avtorjem omogočen t. i. nov začetek oz. dana možnost, da se avtorska pogodba, ki se po navadi izvršuje nadpovprečno dolgo, ponovno uravnoteži (Stickelbrock, 2001: 1095).

4.4. Pogojevanje nadaljnjih prenosov z avtorjevim soglasjem

Pravilo o prepovedi nadaljnjih prenosov avtorskih pravic brez soglasja avtorja je določeno v skoraj vseh evropskih pravnih redih (Guibault, Hugenholtz, 2002: 150). Glede na zaupno naravo avtorskopравnega razmerja je namen takšne ureditve predvsem varstvo avtorjevih idealnih interesov, odraža pa se tudi v zaščiti avtorjevih materialnih interesov, saj mu zagotavlja večji ali manjši nadzor nad eksploatacijo njegovega dela tudi po prenosu ustreznih

³⁸ Gl. tretji odstavek 34. člena UrhG.

³⁹ Primerljiv ukrep, tj. nov začetek, je uvedla tudi Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2006/116/ES Evropskega parlamenta in Sveta o trajanju varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic (UL L 265, 11. 10. 2011, str. 1–5). V skladu z 203. členom avtorskega zakona ZDA pridobi avtor odstopno upravičenje po 35 letih trajanja pogodbe.

pravic (Trampuž, 1997: 196; Loewenheim, 2010: 761). Glede na navedeno varstveni učinek in praktični pomen te določbe nista zanemarljiva.

Na podlagi prvega odstavka 78. člena ZASP bi bilo mogoče skleniti, da zakonodajalec tudi v časovnem smislu opredeljuje, kdaj mora biti avtorjevo soglasje dano, in pri tem deloma odstopa od splošne ureditve 19. člena Obligacijskega zakonika (OZ⁴⁰). Ker govori o avtorjevem dovoljenju, torej o izjavi o soglasju, ki jo mora dati avtor, preden stranki skleneta pogodbo (Plavšak, 2009: 253), to pomeni, da avtorjeva naknadna odobritev pravnega posla ne bi imela pravnih učinkov. Vendar pa bi bilo takšno razlogovanje preveč formalistično in v škodo avtorjem. Namen ureditve prvega odstavka 78. člena ZASP je namreč v tem, da do nadaljnjih prenosov ne pride mimo volje avtorja, pri čemer ne more biti odločilno, ali je ta izražena pred sklenitvijo pogodbe v obliki dovoljenja ali po sklenitvi pogodbe v obliki odobritve. Da bi se izognili morebitnim nejasnostim in iz razloga pravne doslednosti, bi bilo morda smiselno *de lege ferenda* besedilo navedene določbe prilagoditi, tako da bi bilo jasno, da lahko avtor poda soglasje pred sklenitvijo pogodbe o nadaljnjem prenosu ali po njej, in sicer bi se beseda dovoljenje nadomestila z besedo soglasje. Kadar soglasje ni potrebno, je avtorjev pravni položaj zadostno zavarovan z določitvijo solidarne odgovornosti novega in starega imetnika, ki je ni mogoče pogodbeno izključiti ali omejiti. Temu pritrjuje tudi primerjalnopravni vidik.⁴¹

5. Sklep

Predlagana zakonodajna krepitev pravnega položaja avtorjev se lahko morda na prvi pogled zdi presenetljiva, zlasti v današnjem, digitalnem času, ko je avtorska pravica vse pogosteje označena kot relikv preteklosti (Stickelbrock, 2001: 1088). Digitalna tehnologija in splet nedvomno naglo spreminjata načine, kako se avtorska vsebina proizvaja, trži in distribuira potrošnikom,⁴² vendar pa praksa v skoncentriranem in globaliziranem medijskem prostoru kaže, da avtorji zaradi masovne uporabe in reprodukcije, ki jo omogočajo nove digitalne tehnologije, pogosto izgubijo nadzor nad uporabo svojih del (Stickelbrock, 2001: 1088. Trampuž, 2002: 2). Ker je uveljavljanje prepovednih zahtevkov avtorjev v takšnih okoliščinah precej oteženo, je zanje bistveno, da si v razmerju do primarnega uporabnika zagotovijo ustrezno finančno odmeno za izkoriščanje avtorskih del (Stickelbrock, 2001:

⁴⁰ Uradni list RS, št. 97/2007 (OZ-UPB1).

⁴¹ Gl. peti odstavek 34. člena UrhG in tretji odstavek 27. člena ÖUrhG.

⁴² Prim. Zelena knjiga o spletni distribuciji avdiovizualnih del v Evropski uniji: priložnosti in izzivi na poti do enotnega digitalnega trga, COM (2011) 427 konč., str. 3.

1088). Možno rešitev v takšnih primerih bi lahko predstavljalo zakonsko priznanje pravice do primerne plačila. Upoštevati je namreč tudi treba, da je anglosaksonski model avtorskih pogodb v svetu vse bolj prevladujoča oblika avtorskih pogodb (Grosheide, 2004: 447, 448),⁴³ kar je posledica tega, da so svetovni medijski konglomerati v večini vezani na ameriški oz. angleški pravni prostor, ki pa posebnih varstvenih mehanizmov avtorjem ne zagotavljata.

Literatura / References

Berger, C., Wündisch, S. (2008) *Urhebervertragsrecht, Handbuch* (Baden Baden: Nomos).

Choi, M. (2007) *Stellung des Urhebers und sein Schutz in Urhebervertragsrecht sowie im Copyright Contract Law*, Verlag (Hamburg: Dr. Kováč).

Cornish, W., Llewelyn, D. (2007) *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights* (London: Sweet & Maxwell).

D'agostino G. (2010) *Copyright, Contracts, Creators, New Media, New Rules* (Edward Elgar Publishing).

Dietz, A. (1995) *Das Urhebervertragsrecht in seiner rechtspolitischen Bedeutung, Urhebervertragsrecht, Festgabe für G. Schrickler zum 60. Geburtstag* (München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung) str. 1–50.

Dreier, T., Schulze, G. (2008) *Urheberrechtsgesetz, Urheberrechtswahrnehmungsgesetz, Kunsturhebergesetz, Kommentar, 3. Auflage*, (München: C. H. Beck).

Grosheide, F. W. (2004) *A German Revolution That Deserves Support – some reflections on the introduction of the iustum pretium rule in the German Copyright Contract Law 2002, Urheberrecht im Informationszeitalter, Festschrift für W. Nordeamann zum 70. Geburtstag* (München: C. H. Beck) str. 447–464.

Guibault, L. (2002) *Copyright Limitations and Contracts, An Analysis of the Contractual Overridability of Limitations on copyright* (The Hague, London, Boston: Kluwer Law International).

Guibault, L., Hugenholtz, B. (2002) *Study on the Conditions applicable to Contract Relating to Intellectual Property in the European Union, Study by the Institute for the Information Law of the University of Amsterdam on behalf of the European Commission* (Amsterdam: Institute for Information Law).

Hugenholtz, B. (2000) *The Great Copyright Robbery, Rights allocation in a digital environment, A Free Information Ecology in a Digital Environment Conference*

⁴³ Gl. tudi Upravljanje avtorskih in sorodnih pravic v digitalnem okolju, končno poročilo raziskovalnega projekta, Mirovni inštitut, Ljubljana 2008, str. 78.

[<http://www.ivir.nl/publications/hughenholz/thegreatcopyrightrobbery.pdf>] (obiskano: 29. 8. 2012).

- Jančič Bogataj, M. (2008) *Avtorsko pravo v digitalni dobi* (Ljubljana: Založba Pasadena).
- Katzenberger, P. (1995) *Urheberrechtverträge im Internationalen Privatrecht und Konventionsrecht, Urhebervertragsrecht, Festgabe für G. Schrickler zum 60. Geburtstag* (München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung) str. 225–259.
- Koumantos, G. (2004) *Urheberrechtliche Verträge und wirtschaftliche Macht, Urheberrecht im Informationszeitalter, Festschrift für W. Nordemann zum 70. Geburtstag* (München: C. H. Beck 2004) str. 551–555.
- von Lewinski, S. (2013) *Ein Happy End nach vielen Anläufen: Der Vertrag von Peking zum Schutz von audiovisuellen Darbietungen*, GRUR Int 1, str. 14.
- Loewenheim, U. (2010) *Urheberrecht, Kommnetar* (München: Verlag C. H. Beck)
- Macmillan, F., Bowrey, K. (2006) *New Direction in Copyright Law* (Edward Elgar Publishing).
- Mežnar, Š. (2005) *Avtorsko kolizijsko pravo* (Ljubljana: Cankarjeva založba).
- Nordemann, W., Schierholz, A. (1997) *Germany, national report, Montebello 1997, ALAI Conference 97* (Cowansvilles, Canada: Les Éditions Yvon Blais inc.) str. 81–96.
- Peukert, A. (2004) *Protection of Authors and Performing Artists in International Law – Considering the Example of Claims for Equitable Remuneration under German and Italian Copyright Law*, IIC 8, str. 900–922.
- Plavšak, N., Juhart, M. (2003) *Obligacijski zakonik s komentarjem, splošni del, prva knjiga* (Ljubljana: GV Založba).
- Plavšak, N., Juhart, M., Vrenčur, R. (2009) *Obligacijsko pravo, splošni del* (Ljubljana: GV Založba).
- Schricker, G. (2004) *German and Comparative Intellectual Property Law - Efforts for a Better Law on Copyrights Contracts in Germany – A never ending story?*, IIC 7, str. 850.
- Schricker, G. (1999) *Urheberrecht, Kommentar, 2. Auflage* (München: C. H. Beck).
- Stickelbrock, B. (2001) *Ausgleich gestörter Vertragsparität durch das neue Urhebervertragsrecht?* GRUR 12, str. 1087–1095.
- Trampuž, M. (2002) *Avtorsko pogodbeno pravo v razmerju do Obligacijskega zakonika, Veliki simpozij o stanju in razvoju slovenskega obligacijskega prava, drugi del* (Ljubljana: Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani in Inštitut za primerjalno pravo Pravne fakultete Univerze v Ljubljani) str. 1.
- Trampuž, M., Oman, B., Zupančič, A. (1997) *Zakon o avtorski in sorodnih pravicah s komentarjem* (Ljubljana: Gospodarski vestnik).

Towse, R. (2003) Copyright Policy, Cultural Policy and Support for Artists, *The Economics of Copyright – Developments in Research and Analysis* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing), str. 66–79.

Walter, M. M. (2001) Entwurf eines Gesetzes zur Verbesserung der vertraglichen Stellung von Urhebern und ausübenden Künstlern in Österreich, *GRUR Int* 7, str. 602.

Watt, R. (2010) Economic theory of Copyright Contract [<http://www.ipo.gov.uk/ipresearch-relation-201007.pdf>] (obiskano: 6. 11. 2013).

-, Upravljanje avtorskih in sorodnih pravic v digitalnem okolju, končno poročilo raziskovalnega projekta Mirovnega inštituta [http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/prispevkimnenja/Raziskava_Upravljanje-ASP_2008.pdf] (obiskano 10. 8. 2012).

-, The Wittem Project, European Copyright Code, [http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf] (obiskano: 6. 11. 2013)

